

Skolan – en väg ur fattigdom

Skolbarn på Sydafrikas landsbygd möter stora hinder för att nå den utbildning de har rätt till. Många familjer har svårt att få ihop pengar för skolavgifter och skoluniformer och barnen måste ofta hämta vatten, laga mat och ta hand om djuren innan skoldagen börjar.

I en rapport från *Nelson Mandela Foundation, Emerging Voices – a Report on Education in South African Rural Communities*, beskriver en pojke i Kwa-Zulu Natal hur han börjar sin dag med att sälja ved, så att han kan köpa en bussbiljett eftersom skolan ligger långt borta, och ett ljus så att han kan studera på kvällen. Men, säger han, när han kommer hem på eftermiddagen är han oftast alldeles för trött för att läsa läxor.

Andra barn som intervjuats i studien berättar att de bara äter ett mål mat om dagen, och har svårt att koncentrera sig på skolan eftersom de är hungriga.

– Utbildning i landsbygdsområden handlar inte bara om skolgång, det är också en utvecklingsfråga, säger Mmeli Macanda, samordnare för rapporten i Östra Kap-provinsen.

– När det inte finns vatten, sanitet och elektricitet är det svårt att få lärare som vill bo i dessa områden. Lärarna reser fram och tillbaka mellan stad och landsbygd, och många har ärenden i stan. Så på landsbygden har barnen aldrig en full skoldag. Lärarna är också motvilliga till att stanna kvar efter skoldagens slut för att ägna sig åt ämnen

utanför läroplanen, som musik eller idrott. Hur ska de då ta sig hem på kvällen? fortsätter han.

Skolavgift eller ej

I Sydafrika börjar de allra flesta barn, flickor som pojkar, i den 9-åriga obligatoriska grundskolan. De som inte har råd att betala sina skolavgifter ska kunna bli undantagna från att göra det. Men eftersom skolan inte får någon kompensation från staten i dessa fall, är skolstyrelserna oftast motvilliga till att göra undantag för barn från fattiga familjer. Skolor i fattiga områden på landsbygden skulle då stå helt utan resurser.

– Barn har rätt till utbildning och ska inte behöva oroa sig för saker som skolans finanser. Men de barn vars föräldrar inte betalat avgiften, får inte ut sina betyg, vilket straffar barnen. De hindras också från att avancera till nästa årskurs. Det här är olagligt, men det fortgår eftersom föräldrarna som sitter i skolstyrelsen ger sitt medgivande, säger Mmeli Macanda.

Aga används också fortfarande i stor utsträckning, visar rapporten.

– Även där får skolan stöd av föräldrarna eftersom barn ofta uppfostras på det sättet i Sydafrika. Om de inte har något att frukta tror föräldrarna att de inte kan lära sig lyda.

Hiv och aids är ytterligare en yttre faktor som alltmer påverkar barns skolgång. När skolpersonal blir sjuka och oförmögna att arbeta lämnas eleverna utan lärare under långa perioder. Barn kan också behöva ta hand om sjuka familjemedlemmar i hemmet.

Trots alla svårigheter är de flesta föräldrar övertygade om att utbildning är en väg ur fattigdomen för deras barn. När de inte är nöjda med undervisningen på en skola, försöker de flytta sina barn från därifrån, och en del skolor tvingas därigenom stänga.

– Vi kan se att intagningen till landsbygdsskolor nu är på väg att minska, eftersom föräldrarna hellre tar barnen till skolor i städerna, säger Mmeli Macanda.

Rätten till fri utbildning av god kvalitet för alla medborgare var en av de frågor som sydafrikaner stred för under kampen mot apartheid. Nu har alla barn rätt att söka sig till vilken skola de vill, så länge föräldrarna har råd med avgifterna, och på många håll har nya skolor byggts. Men rapporten konstaterar att utbildning på landsbygden inte prioriterats av det demokratiska Sydafrikas regering. Man anger tre orsaker till det: samfälligheter i städerna är mycket mer högröstade och bättre organiserade, riktlinjerna från utbildningsministeriet tar inte tillräcklig hänsyn till landsbygdsbefolkningens utsatta situation, och fattigdom och orättvisor måste åtgärdas innan utbildningen kan förändras.

– 10 års demokrati är inte tillräckligt för att komma till rätta med dessa problem, för att kunna göra det behöver vi stora investeringar. Men det finns inte heller tillräckligt stor vilja och kapacitet bland ledare och tjänstemän på alla nivåer för att en gång för alla bli kvitt arvet från apartheid inom skolväsendet, säger Mmeli Macanda.

ÅSA ERIKSSON

East London